

Dyplomacja naukowa Unii Europejskiej w czasie pandemii COVID-19¹

Monika Szkarłat, *Maria Curie-Skłodowska University (Lublin, Poland)*

E-mail: monika.szkarlat@mail.umcs.pl

ORCID ID: 0000-0002-8525-7563

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza istoty i specyfiki dyplomacji naukowej Unii Europejskiej (UE) w czasie pandemii COVID-19. W tym celu przeanalizowano podejścia w definiowaniu pojęcia dyplomacji naukowej oraz jej genezę; podjęto próbę określenia specyfiki dyplomacji naukowej UE oraz dokonano analizy działań UE w czasie pandemii COVID-19, które mieszczą się w zakresie definicyjnym dyplomacji naukowej. W artykule odwołano się do koncepcji autonomii strategicznej UE jako szerszej formuły politycznej, której część powinna stanowić dyplomacja naukowa. Sformułowano również kierunki zmian, które pozwolą doprecyzować miejsce i rolę dyplomacji naukowej UE w przyszłości.

Do analizy wykorzystano źródła pierwotne (akty normatywne, dokumenty polityczne) oraz dostępną literaturę naukową i raporty dotyczące dyplomacji naukowej, międzynarodowej współpracy naukowej. Stworzono autorskie zestawienie działań realizowanych przez UE w czasie pandemii COVID-19, dzieląc je zgodnie z kryterium typów dyplomacji naukowej oraz kierunku oddziaływania. Pozwala to stwierdzić, że dyplomacja naukowa UE to zespół działań wspierających i uzupełniających aktywność państw członkowskich oraz działań koordynacyjnych w tych obszarach, gdzie reakcja wspólnotowa tworzy wartość dodaną. Ma to znaczenie dla wyznaczenia dalszego rozwoju dyplomacji naukowej UE i przygotowania organizacji na przyszłe kryzysy wymagające ponadnarodowej odpowiedzi z wykorzystaniem współpracy naukowej i wiedzy eksperckiej w procesie decyzyjnym.

Słowa kluczowe: dyplomacja naukowa, pandemia COVID-19, Unia Europejska

---

¹ Artykuł przygotowano na podstawie wyników kwerendy przeprowadzonej w ramach grantu NCN, Miniatura 4, nr 2020/04/X/HS5/01249, pt. *Diplomacy for science in EU – the case of Germany*.

Science diplomacy of the European Union in the time of COVID-19 pandemic

Abstract

The aim of the article is to analyse the essence and specificity of the European Union's (EU) science diplomacy during the COVID-19 pandemic. For this aim, approaches in defining the concept of science diplomacy and its genesis have been analysed; an attempt has been made to define the specificity of the EU science diplomacy, and the analysis has been conducted of the EU's actions during the COVID-19 pandemic that fall within the defining scope of science diplomacy. The article refers to the concept of strategic autonomy of the EU as a broader political formula, of which science diplomacy should be a part. The author also formulates directions for changes that will clarify the place and role of EU science diplomacy in the future.

Primary sources (normative acts, policy documents), and available scholar literature and reports on science diplomacy and international scientific cooperation were used for the analysis. The list of activities implemented by the EU during the COVID-19 pandemic was created, dividing them according to the criterion of types of science diplomacy and the direction of impact. This allows us to conclude that EU science diplomacy is a set of activities that support and complement the activities of the Member States, as well as coordination activities in those areas, where the community response creates added value. This is important to determine the further development of EU science diplomacy and prepare the organisation for future crises requiring a supranational response using scientific cooperation and expertise in the decision-making process.

Keywords: science diplomacy, COVID-19 pandemic, the European Union

Od początku 2020 roku świat mierzy się z zagrożeniem powodowanym przez wirus SARS-CoV-2 i wywołowaną przez niego chorobą COVID-19. Nie jest to wyłącznie zagrożenie dla bezpieczeństwa zdrowotnego, ale ma swoje implikacje w wielu innych wymiarach – w tym gospodarczym, społecznym, ekologicznym. Członkowie społeczności międzynarodowej – państwa, jak też podmioty niepaństwowe – starają się reagować na zmiany zachodzące w otaczającej ich postnormalnej rzeczywistości. Nawiązanie do koncepcji nauki postnormalnej Jerome'a Ravetza i Silvio Funtowicza jest zasadne, gdyż pandemia COVID-19 to sytuacja decyzyjna, w której nie ma pewności, co do faktów, system wartości jest kwestionowany, a czas na podjęcie decyzji jest ograniczony. Ryzyko towarzyszące procesowi decyzyjnemu nie poddaje się kwantyfikacji, a potencjalna szkoda jest nieodwracalna (Funtowicz, Ravetz 1990; Funtowicz, Ravetz 1993). Jest to również wyzwanie dla świata nauki, który musi do trybu „przewidywać i ustalać fakty” dołączyć tryb „oszacować i konsultować” (Healy 2011).

Wraz z pojawieniem się pierwszych przypadków zakażenia SARS-CoV-2 w państwach członkowskich UE, zarówno instytucje państwowe, jak i UE podjęły szereg działań *stricte* związanych z ryzykiem epidemiologicznym, funkcjonowaniem systemów opieki zdrowotnej, ale również zmobilizowano społeczność naukową do poznania zagrożenia oraz zaproponowania rozwiązań, pozwalających na opanowanie i wyjście z pandemii.

Okres pandemii COVID-19 jest tym szczególnym czasem, kiedy opinia publiczna z większą uwagą śledzi i analizuje rolę nauki, wiedzy eksperckiej i samych ekspertów w życiu publicznym. W UE jest to też czas powrotu dyplomacji naukowej do dyskursu na

poziomie europejskim. Dyplomacja naukowa – zarówno jako katalog praktyk oraz jako kategoria analityczna – była cały czas obecna w UE, choć przede wszystkim jako domena aktywności państw członkowskich, pomiędzy którymi istnieje duża dysproporcja poziomu zaawansowania w wymiarze koncepcyjnym, formalnoprawnym, instytucjonalnym, jak i stosowanego instrumentarium.

Wyzwanie stanowi sformułowanie jednoznacznej definicji dyplomacji naukowej, choć – analizując to zjawisko z perspektywy praktyki – można stwierdzić, że są to aktywności przebiegające na przecięciu polityki naukowej/naukowo-technologicznej z polityką zagraniczną, posiadające wielowiekową tradycję (Gluckman 2017). Podmiotami dyplomacji naukowej są aktorzy państwowi i niepaństwowi. Jednak należy podkreślić, że dyplomacja naukowa to aktywność, w której zawsze – choć w różnej formie i roli – biorą udział państwa. To pozwala na odróżnienie jej od międzynarodowej współpracy naukowej, która może – ale nie musi – uwzględniać aktorów państwowych i w niektórych przypadkach jest nastawiona na zysk (Turekian et al. 2015; Copeland 2016; Szkarłat et al. 2020).

Badania dyplomacji naukowej są częścią szerszego nurtu analizy zjawiska nowej dyplomacji i jej wymiarów (Hocking 2005; Melissen 2011; Hocking et al. 2012; Copeland 2016; Bjola, Kornprobst 2018; Barston 2019) oraz ewolucji instytucji dyplomacji w wymiarze podmiotowym. Analizuje się też zmiany w skali mezo i mikro, np. realizowanie zadań i funkcji tradycyjnie zarezerwowanych dla resortu spraw zagranicznych i służby dyplomatyczno-konsularnej przez inne resorty, np. resort nauki i szkolnictwa wyższego, agencje wykonawcze, akademie nauk (Hocking et al. 2012; Campbell 2015; Jönsson 2016). Przedmiotem zainteresowania badaczy stosunków międzynarodowych jest nauka i technologia jako czynnik zmiany rzeczywistości międzynarodowej czy międzynarodowy wymiar polityki naukowo-technologicznej państwa (Keohane, Nye 2001; Ferguson, Mansbach 2004; Nye 2004; Rosenau 2006; Kelley 2014). Istnieje też ugruntowana tradycja badań i monitorowania stanu internacjonalizacji nauki i międzynarodowej współpracy naukowej. Jest to obszar zainteresowania państw, ale też organizacji międzynarodowych (np. UE, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju), które opracowują wskaźniki poziomu umiędzynarodowienia nauki, innowacyjności (Kwiek 2012; European Commission 2021d; OECD 2021). Badania *stricte* poświęcone dyplomacji naukowej mają relatywnie krótką genezę, gdyż ich intensyfikacja przypada na początek XXI wieku. Dotychczasowe rozważania dotyczyły konceptualizacji pojęcia (*New Frontiers...* 2010; Flink 2020; Rungius, Flink 2020), identyfikacji, opisu i klasyfikacji praktyk włączanych do katalogu dyplomacji naukowej (Turekian et al. 2015; Van Langenhove 2017; Leitjen 2017). Analizy wymiaru podmiotowego dyplomacji naukowej były zdominowane przez badania modeli państwowych (Flink, Schreiterer 2010; Ruffini 2017; Szkarłat 2020). Jednak w ostatnich latach rozwija się też nurt badań dyplomacji naukowej aktorów niepaństwowych, np. organizacji międzynarodowych (Rüffin 2020; Melchor et al. 2021).

Znane zagrożenia zyskały na intensywności i skali w czasie pandemii COVID-19, co również przyczyniło się do wzrostu zainteresowania dyplomacją naukową. Dostrzeżono, że UE potrzebuje skoordynowanej wizji w tym obszarze, gdyż tylko przez współpracę

badawczo-rozwojową (wewnętrzna i wychodząca poza terytorium UE) stworzy potencjał do skutecznego zarządzania współzależnościami w wymiarze globalnym, w tym w tworzeniu i dostępie do innowacji technologicznych, budowaniu i korzystaniu z zaawansowanej infrastruktury badawczej itd. To jest warunek efektywnego reagowania na kolejne pandemie, które bez wątpienia pojawią się w przyszłości.

Niewątpliwie, doświadczenie zagrożenia dla zdrowia i życia, jakim jest pandemia COVID-19, po raz kolejny skupia uwagę gremiów decyzyjnych w państwach członkowskich i w UE na roli nauki w życiu społecznym. Powraca też pytanie o zasadność nadania ram i próby definiowania roli UE jako podmiotu dyplomacji naukowej. Dylematy pojawiają się na poziomie rozważań najbardziej abstrakcyjnych i teoretycznych, gdzie stawia się pytanie o sensowność nadawania etykiet zjawiskom, które od dawna istnieją. Inny dylemat dotyczy zasadności tworzenia odrębnej koncepcji dyplomacji naukowej UE w sytuacji braku entuzjazmu ze strony państw członkowskich, szczególnie tych z najdłuższą tradycją w tym zakresie. Czas pandemii udowodnił, jak ważna jest właściwa koordynacja działań, komunikacja czy inicjowanie wspólnych aktywności. Potencjalnym kierunkiem, który mogą przyjąć instytucje UE, definiując cele i instrumenty dyplomacji naukowej na przyszłość, może być włączenie jej do szerszej koncepcji autonomii/suwerenności strategicznej, która pierwotnie była stricte wiązana z tradycyjnymi wymiarami bezpieczeństwa. Obecnie jednak uwzględnia się również niemilitarne wymiary bezpieczeństwa, w tym m.in. autonomię/suwerenność technologiczną, ekonomiczną czy zdrowotną (Helwig 2021).

Koncepcja autonomii strategicznej jest potwierdzeniem, że społeczność międzynarodowa funkcjonuje w rzeczywistości głęboko zakorzenionych współzależności. Bezpieczeństwo UE opiera się na sojuszach i współpracy wielostronnej. Pandemia COVID-19 dodatkowo uświadomiła, że UE musi posiadać potencjał do zarządzania asymetrycznymi współzależnościami, które mogą wywoływać poważne konsekwencje dla bezpieczeństwa. W tym działaniu ważne miejsce zajmuje nauka oraz dostęp do najnowszych rozwiązań technologicznych. Autonomia strategiczna w wymiarze naukowym i technologicznym powinna być rozumiana jako zdolność do takiego kształtowania otaczającego środowiska zewnętrznego, aby sprzyjało realizacji interesów UE.

Unia Europejska i jej instytucje dostrzegają znaczenie kontroli i ochrony kluczowej infrastruktury i technologii krytycznych. Przy okazji debaty nad *Cyfrową Dekadą dla Europy* Komisja Europejska (KE) podkreśla, że UE musi posiadać własny potencjał w obszarze zaawansowanych technologii. W tym momencie brak jest niestety jednolitego podejścia i zgody – pomiędzy instytucjami UE oraz państwami członkowskimi – jak definiować autonomię strategiczną. Choć w opublikowanych do tej pory raportach grup eksperckich można znaleźć zalecenia dotyczące poszczególnych jej wymiarów, np. sugeruje się, aby koncepcja suwerenności gospodarczej UE uwzględniała jako cel wzmocnienie europejskiego sektora naukowego i technologicznego (Leonard, Shapiro 2019; Bauer, Erixon 2020). Natomiast włączenie dyplomacji naukowej do koncepcji autonomii strategicznej byłoby potwierdzeniem znaczenia działań koordynujących i wspierających, jakie powinny być domeną UE (Anghel et al. 2020; Jakobsson, Stolz 2021).

Celem niniejszego artykułu jest analiza dyplomacji naukowej UE w czasie pandemii COVID-19. Poprzedzać ją będzie przedstawienie genezy, specyfiki i uwarunkowań towarzyszących rozwojowi koncepcji dyplomacji naukowej UE. Analizując konkretne działania wdrożone w okresie pandemii COVID-19, podjęta będzie próba odpowiedzi na pytania badawcze: (1) jaka jest specyfika dyplomacji naukowej UE? (2) jak doświadczenie obecnego kryzysu wpływa na ewolucje koncepcji dyplomacji naukowej UE? oraz (3) jaka jest perspektywa rozwoju tego obszaru aktywności UE w przyszłości?

Metodologia

W artykule wykorzystano metodę opisową, normatywną i prognostyczną. Analizie poddano dostępną literaturę na temat dyplomacji naukowej jako nowego zjawiska w dyskursie międzynarodowym, co miało na celu przedstawienie stanu debaty wokół tego pojęcia i konceptualizacji jego granic i desygnatów². Wykorzystano też źródła pierwotne w postaci aktów normatywnych UE, dokumentów politycznych poświęconych dyplomacji naukowej UE, współpracy naukowo-technologicznej UE czy koncepcji autonomii strategicznej w obszarze naukowo-technologicznym. Ponadto, analizując zasoby elektroniczne UE, wyselekcjonowano katalog praktyk, które mieszczą się w zakresie definicji dyplomacji naukowej, a były podejmowane przez UE w czasie pandemii COVID-19.

Dokonując selekcji działań, mieszczących się w zakresie definicyjnym dyplomacji naukowej – czyli wszelkie aktywności podejmowane na przecięciu polityki zewnętrznej UE i polityki naukowej, badawczo-rozwojowej czy innowacyjnej – wybrano te, które inicjowano w ramach istniejących ram prawno-instytucjonalnych,³ lub takie, których inicjatorem była Komisja Europejska, albo które mają zasięg europejski lub globalny, z udziałem UE jako jednego z partnerów współpracy. Miało to na celu wyodrębnienie i wskazanie praktyk dyplomacji naukowej podmiotu niepaństwowego, organizacji międzynarodowej w kontrze do – niezaprzeczalnie – licznych i legitymujących się znacznie dłuższą genezą aktywności państw, jako podmiotów dyplomacji naukowej. Stworzony katalog zawiera przykłady aktywności UE i nie ma charakteru zamkniętego. Wybrane przykłady uporządkowano, stosując dwa kryteria uzupełniające. Po pierwsze, jest to kryterium adresata. Wyróżniono tu działania skierowane do wewnątrz i na zewnątrz UE. Po drugie, odwołano się do taksonomii typów dyplomacji naukowej ze względu na jej cel, czyli dyplomacji dla nauki, nauki dla dyplomacji i nauki w dyplomacji (*New Frontiers...* 2010).

² Niniejszy artykuł jest częścią cyklu artykułów naukowych poświęconych zjawisku dyplomacji naukowej, w których celem jest m.in. analiza pojęcia, przedstawienie podejść w definiowaniu dyplomacji naukowej oraz debaty toczącej się z udziałem środowisk naukowych oraz praktyków dyplomacji naukowej wokół kwestii wyznaczenia granic definicji, określenia podmiotów, instrumentów oraz narzędzi oceny efektywności podejmowanych działań. Analiza będzie obejmować również namysł teoretyczny, którego celem jest spojrzenie na dyplomację naukową z perspektywy różnych podejść stosowanych w nauce o stosunkach międzynarodowych.

³ Np. programy ramowe *Horyzont 2020* i *Horyzont Europa*.

Dyplomacja naukowa Unii Europejskiej

Dyplomacja naukowa UE to zjawisko na bardzo wczesnym etapie konceptualizacji, podejmowane przez instytucje UE z różną intensywnością i zaangażowaniem. Istotnym rozróżnieniem, o którym należy pamiętać, są dwa wymiary dyplomacji naukowej UE: wewnętrzny i zewnętrzny. Ten pierwszy to wszystkie działania przebiegające pomiędzy państwami członkowskimi UE, np. projekty badawczo-rozwojowe w ramach programów ramowych (obecnie *Horizont Europa*), inne formy współpracy dwu- i wielostronnej. Wymiar zewnętrzny dyplomacji naukowej UE nie ma tak dużej intensywności, ale jego znaczenie ciągle rośnie. Wymienić tu należy wszelkie aktywności na przecięciu polityki naukowej, nauki i polityki zagranicznej UE z partnerami spoza UE.

Dyplomację naukową UE cechuje heterogeniczność w wymiarze podmiotowym i przedmiotowym. Składają się na nią różnorodne aktywności podejmowane na kilku poziomach zarządzania. Są to działania pomiędzy państwami członkowskimi, państwami i instytucjami UE, państwami członkowskimi i partnerami spoza UE oraz między UE i państwami trzecimi lub aktorami niepaństwowymi.

Dużym uproszczeniem jest przedstawienie dyplomacji naukowej jako połączenia polityki zagranicznej z polityką naukowo-technologiczną. Zarówno na poziomie państwa – jak i w UE – poszczególne polityki mają wymiar zewnętrzny. Jednocześnie te same polityki mają coraz silniejszy związek z nauką, wiedzą ekspercką. Można tutaj chociażby wymienić politykę zdrowotną, rolną, ochrony środowiska i wiele innych. Dlatego również wymiar przedmiotowy dyplomacji naukowej UE można scharakteryzować jako obszar rozmytych i nachodzących na siebie praktyk, które trudno poddają się wysiłkom zamknięcia ich w jednej definicji.

Specyfika integracji w obszarze polityki naukowo-technologicznej i polityki zagranicznej/zewnętrznej, podział kompetencji między państwa członkowskie i UE zawiera hipotezę dotyczącą przyszłości dyplomacji naukowej UE. Można więc stwierdzić, że dyplomacja naukowa UE – teraz i w przyszłości – to zespół działań wspierających i uzupełniających aktywność państw członkowskich oraz działań koordynujących tam, gdzie reakcja wspólnotowa tworzy wartość dodaną. Takimi sytuacjami są kryzysy, ale również codzienność mierzenia się z konkurencją międzynarodową czy wyzwaniem globalnymi.

Geneza polityki UE w obszarze badań naukowych i innowacji sięga lat 50. XX wieku. Dominującą formą współpracy były porozumienia międzyrządowe, których efektem było m.in. utworzenie CERN (ang. *European Organization for Nuclear Research*) (Papon 2009).

Państwa członkowskie nie były zainteresowane delegowaniem szerokich kompetencji w obszarze badań naukowych i innowacji na poziom wspólnotowy (Tindemans 2009). Proces europeizacji, obejmujący również politykę naukową i innowacyjną, sprawił, że Komisja Europejska (KE) sukcesywnie zwiększała swój wpływ w tym sektorze (Schmidt 2019; Ruffin 2020). Kompetencje Komisji znalazły też umocowanie traktatowe, gdzie stwierdza się, że działania w takich dziedzinach jak badania, rozwój technologiczny i przestrzeń kosmiczna należą do kompetencji dzielonych między UE i państwa członkowskie (art. 4.3, 181 TFUE). Jednak nie oznacza to, że KE zyskała istotny wpływ na kształtowanie polityk naukowych państw członkowskich.

Poszerzono też kompetencje UE w obszarze zewnętrznej polityki naukowej i technologicznej (art. 180b TFUE). Europejska przestrzeń badawcza to rynek wewnętrzny dla badań naukowych i ich efektów (art. 179(1) TFUE), co ma sprzyjać lepszej cyrkulacji wiedzy i innowacji. Instrumentem polityki w obszarze badań naukowych i innowacji jest wieloletni program ramowy (art. 173, 182, 183, 188 TFUE), który – oprócz udziału państw członkowskich – jest otwarty na państwa trzecie i organizacje międzynarodowe (art. 186 TFUE).

Polityka zagraniczna UE, będąca obecnie częścią działań zewnętrznych UE, to obszar integracji, w którym dominuje międzyrządowy model współpracy. Powołana w 2011 roku Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ) nadzoruje delegacje zagraniczne UE w państwach trzecich, w których skład wchodzi doradcy ds. nauki i technologii. Organem finansującym stanowiska doradców jest Dyrekcja Generalna ds. Badań Naukowych i Innowacji (ang. *Directorate-General for Research and Innovation*). Ponadto KE oraz duża część państw członkowskich prowadzi biura współpracy naukowo-technologicznej w lokalizacjach strategicznych z punktu widzenia nauki i postępu technologicznego (European Commission 2021b).

Ważnym aspektem działań na poziomie ponadnarodowym, realizowanym przez Wspólnotowe Centrum Badawcze,⁴ jest zapewnianie wsparcia eksperckiego KE, ale też prowadzenie aktywnych kontaktów ze środowiskiem naukowym na świecie (m.in. w ramach 200 umów o współpracy) czy udział w sieciach epistemicznych z różnych dyscyplin naukowych (European Commission 2021c).

Gdyby szukać korelacji między polityką zagraniczną a naukowo-technologiczną UE, to można stwierdzić, że w obu przypadkach państwa członkowskie nie są skłonne do „łatwego oddawania pola” na rzecz ponadnarodowego modelu zarządzania. To jednak nie pokazuje w pełni natury dyplomacji naukowej UE. Można zgodzić się z badaczami, którzy klasyfikują ją jako przykład typu II systemu wielopoziomowego zarządzania – zgodnie z koncepcją Marksa i Hooghe (zob. Hooghe, Marks 2001) – i określić jako „skomplikowany, płynny *patchwork* niezliczonych, nachodzących na siebie i funkcjonalnie wyspecjalizowanych jurysdykcji” (Zürn et al. 2010: p. 4; Rüffin 2020).

Wprowadzenie pojęcia *dyplomacja naukowa* do dyskursu politycznego w UE nastąpiło w drugiej dekadzie XXI wieku. Propagatorem tej koncepcji był szczególnie Carlos Moedas, komisarz odpowiedzialny za badania naukowe i innowacyjność w latach 2014-2019. Komisarz Moedas wskazywał na potencjał dyplomacji naukowej oraz znaczenie polityki naukowej i innowacyjnej w umacnianiu międzynarodowej pozycji UE (European Commission 2016; Moedas 2016; European Commission 2018). W komunikacie Komisji Europejskiej COM (2021) 252 final z 18 maja 2021 r. wskazuje się, iż praktyki dyplomacji naukowej powinny być zgodne z ogólnymi interesami oraz wspierać autonomię strategiczną UE (European Commission 2021a; zob. także: European Commission 2021e).

Intensywność debaty wokół dyplomacji naukowej UE była zróżnicowana. Jednak oprócz nielicznych dokumentów analitycznych, sprawozdań czy planów działania⁵ nie

⁴ Zob. oficjalną stronę internetową – https://joint-research-centre.ec.europa.eu/index_en

⁵ przygotowywanych m.in. przez grupę ekspercką ds. badań naukowych, innowacji i polityki naukowej, Forum strategiczne ds. międzynarodowej współpracy naukowej i technologicznej, będące gremium

można wskazać na konkretne kroki zmierzające do operacjonalizacji koncepcji dyplomacji naukowej UE (European Commission 2017; Soete, Stierna 2018; European Commission 2019, 2021f; SFIC Task Force Science Diplomacy 2021).

Debata o dyplomacji naukowej UE koncentruje się na kilku zagadnieniach. Po pierwsze, pojawia się pytanie, czy potrzeba nazywać i klasyfikować aktywności, które od dawna są znane i praktykowane oraz jaki to będzie miało wpływ na ich efektywność (Bensaude-Vincent 2014; Rungius, Flink 2020).

Po drugie, istnieją rozbieżności pomiędzy państwami członkowskimi oraz między państwami i Komisją, co do zasadności delegowania na poziom europejski kompetencji w obszarze kreowania polityki naukowej i zagranicznej. Wykazanie europejskiej wartości dodanej jest szczególnym wyzwaniem w tych obszarach, gdzie dochodzi do rywalizacji między państwami członkowskimi, a z tym mamy do czynienia m.in. w wymiarze zewnętrznym europejskiej współpracy naukowo-technologicznej. Zawodzi koordynacja i współpraca dyplomatycznych służb państw członkowskich z delegacjami dyplomatycznymi UE. Państwa prowadzące własną dyplomację naukową są sceptyczne, co do delegowania uprawnień na poziom ponadnarodowy (Rüffin 2020).

Po trzecie, nie jest jasny podział kompetencji w koordynacji zewnętrznego wymiaru europejskiej współpracy naukowo-technologicznej. O ile nie ma wątpliwości, co do funkcji koordynacyjnej KE w odniesieniu do programów ramowych (obecnie *Horizont Europa*), to podział zadań między DG ds. Badań Naukowych i Innowacji oraz ESDZ jest rozmyty i wymaga doprecyzowania (Schmidt 2019). Ponadto, funkcjonujące od niedawna delegacje dyplomatyczne UE dysponują ograniczonym budżetem i zasobami ludzkimi, aby osiągnąć efektywność operacyjną we wszystkich obszarach zewnętrznej polityki naukowo-technologicznej (Rüffin 2020).

Dyplomacja naukowa UE w czasie pandemii COVID-19 – wymiar prawno-operacyjny

Z pozoru oczywiste domniemanie dążenia do współpracy, radzenia sobie z wyzwaniami pandemii we wspólnocie – jeśli nie światowej, to chociażby regionalnej – okazuje się nie do końca prawdziwe. Państwa członkowskie przyjmowały różnorodne, często odmienne i nieskoordynowane strategie odpowiedzi na kryzys zdrowotny. Część z nich w ograniczonym wymiarze była skłonna do współpracy na poziomie europejskim. Działania na poziomie ponadnarodowym traktowane były jako dodatek do aktywności państw (Zerka 2020; Melchor et al. 2021).

Analizowany kryzys ujawnił ponadto, że poziom solidarności międzynarodowej jest daleki od oczekiwań. Szok pierwszych miesięcy pandemii skutkował brakiem spójnej wizji działań zaradczych, zdefiniowanych i koordynowanych w ramach inicjatyw multilateralnych. Wpływ organizacji międzynarodowych uległ osłabieniu, co w opinii ekspertów

---

doradczym Rady i KE, odpowiedzialnym za wymiar międzynarodowy europejskiej przestrzeni badawczej (EPB), czy działającą od 2019 r. w jego strukturze Grupę zadaniową ds. dyplomacji naukowej.

SFIC⁶ może negatywnie oddziaływać na pełnienie roli lidera przez UE lub chociażby aktywnego promotora multilateralizmu, co jest jednocześnie zbieżne z promowaną w ostatnich latach koncepcją autonomii strategicznej UE (Sánchez 2020).

Dyplomacja naukowa UE w czasie pandemii COVID-19 to zespół działań skierowanych do wewnątrz i na zewnątrz Unii, wśród których przeważają dwie kategorie: nauka dla dyplomacji i dyplomacja dla nauki. Większość stanowią działania koordynacyjne, choć można też wyróżnić aktywności o charakterze inicjującym, finansowym, wspierającym, regulacyjnym czy promocyjnym. Instytucje UE, oprócz adaptacji reaktywnej do zmieniającej się sytuacji, położyły też duży nacisk na adaptację antycypacyjną. Korzystając z doświadczeń obecnego kryzysu, UE chce wdrożyć rozwiązania, które pozwolą na skuteczniejsze reagowanie na wypadek podobnych zjawisk w przyszłości. Od początku istniała zgoda, co do tego, że wyjście z kryzysu i zapobieganie przyszłym nie będzie możliwe bez nauki oraz współpracy badawczo-rozwojowej w skali europejskiej i globalnej.

Poniżej przedstawiono zestawienie wybranych praktyk dyplomacji naukowej UE wdrożonych w reakcji na kryzys pandemiczny. Działania podzielono na te skierowane do wewnątrz UE oraz do partnerów zewnętrznych. Dodatkowym kryterium porządkującym jest taksonomia RS/AAAS, zgodnie z którą wyróżnia się trzy typy dyplomacji naukowej: dyplomacja dla nauki (DdlaN), nauka dla dyplomacji (NdlaD) i nauka w dyplomacji (NwD)⁷.

Tabela 1. Wybrane praktyki dyplomacji naukowej UE w czasie pandemii COVID-19

Działanie	Działania do wewnątrz	Działania na zewnątrz
Globalna odpowiedź UE na pandemię COVID-19 – dokument KE i Wysokiego Przedstawiciela UE ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa; powołanie <i>Team Europe</i> (struktura koordynująca działania, np. związane z dostępem do infrastruktury naukowej UE i partnerów zewnętrznych, dostarczaniem wiedzy eksperckiej).	DdlaN	DdlaN NwD
Europejskie partnerstwo na rzecz badań naukowych i innowacji w zakresie gotowości na wypadek pandemii – zdolność operacyjna w 2022/23. Formuła pozwalająca KE i państwom członkowskim uzgadniać plany wieloletnie. Partnerstwo tworzyć będzie system wraz z Europejskim Centrum Kontroli i Zapobiegania Chorobom, Europejską Agencją Leków oraz Urzędem ds. gotowości i reagowania na zagrożenia zdrowotne w UE (HERA) (zob. European Commission 2021f).	NwD	

⁶ ang. *Strategic forum for international scientific and technological cooperation*.

⁷ DdlaN – wykorzystanie dyplomacji (tutaj: instytucji UE) dla ułatwiania międzynarodowej współpracy naukowej, internacjonalizacji nauki; NdlaD – nauka jako instrument polityki zagranicznej/zewnętrznej, wykorzystywana dla poprawy, podtrzymania relacji międzynarodowych, budowania pożądanego wizerunku; NwD – wykorzystanie wiedzy naukowej/eksperckiej w procesie decyzyjnym (*New Frontiers* 2010).

HERA – dostarczanie wiedzy eksperckiej, transfer wiedzy, kluczowy filar Europejskiej Unii Zdrowotnej (EUBusiness WWV).	NwD, DdlaN	
Europejski obszar danych dotyczących zdrowia (w trakcie tworzenia); Europejska chmura naukowa (w trakcie tworzenia); Są to elementy europejskiej infrastruktury cyfrowej (EUBusiness WWV).	NwD, DdlaN	
Partnerstwo <i>EPB na rzecz Zdrowia</i> (ang. <i>ERA for Health</i>) – koordynacja działań krajowych agencji finansujących badania naukowe (zob. European Commission 2021f).	DdlaN	
Projekty badawcze (przykład): - wykrywanie zakażeń SARS-CoV-2 w Afryce Subsaharyjskiej; koordynacja: Partnerstwo na rzecz badań klinicznych UE–państwa rozwijające się (zob. European Commission 2021d).		DdlaN
Program <i>Horyzont 2020</i> : - dodatkowe środki na projekty poświęcone walce z pandemią; - programy badań nad chorobami zakaźnymi – środki w całości przekierowane na badania nad SARS-CoV-2 (7 Program Ramowy, <i>Horyzont 2020</i>).	DdlaN	
Platforma <i>Globalna współpraca badawcza na rzecz gotowości na wypadek chorób zakaźnych</i> – budowanie wizerunku UE jako światowego lidera mobilizacji współpracy naukowej.		NdlaD
Plan działania <i>EPB przeciw COVID-19</i> (ang. <i>ERAvsCorona Action Plan</i>) – współpraca badawczo-rozwojowa. Wymiar zewnętrzny – ograniczony zasięg, nieprecyzyjnie zdefiniowane instrumenty, brak koordynacji, brak wymiany danych. Priorytet – budowanie solidarności europejskiej (zob. European Commission 2021a).	DdlaN	DdlaN
<i>ERAvsCorona</i> – działania: - koordynacja dystrybucji środków na badania, np. ogólnoeuropejskie badania kliniczne pacjentów chorych na COVID-19; - wsparcie innowacyjnych przedsiębiorstw; - tworzenie platform wymiany danych; - dostęp do infrastruktury badawczej; - networking, matchmaking, np. konkurs <i>Pan-EU Hackathon</i> , <i>EU Matchathon</i> (European Commission 2021f).	DdlaN NwD	
Dane uzyskane z badań są wykorzystywane przez KE w opracowaniu projektów aktów normatywnych.	NwD	
KE powołała doradcę ds. odpowiedzi na pandemię COVID-19. Wsparcie dla Przewodniczącej KE (zob. European Commission 2021c).	NwD	

Inicjatywa na rzecz innowacyjnych leków – przyspieszona ścieżka konkursowa w celu tworzenia partnerstw publiczno-prywatnych. Cel: opracowanie procedur diagnostycznych i terapeutycznych w walce z SARS-CoV-2. Prace badawczo-wdrożeniowe z grantów Europejskiej Rady Innowacji. Budżet: 314 mln Euro.	DdlaN	
Instrument finansowy na rzecz chorób zakaźnych <i>InnovFin</i> – Europejski Bank Inwestycyjny. Budżet: 400 mln Euro.	DdlaN	

Źródło: opracowanie własne.

Powyżej przedstawiono tylko wybrane przykłady działań inicjowanych przez UE. Mają one różny charakter, gdyż część to *stricte* instrumenty finansowe, a inne mają na celu budowanie platform ułatwiających kontakt potencjalnym partnerom badań naukowych, tworzenie zinstytucjonalizowanych lub mających sieciową i luźną konstrukcję platform wiedzy. Ich zwornikiem jest aktywność KE i agencji unijnych, które mają ułatwić tworzenie i obrót wiedzy naukowej w UE.

Podkreślenie znaczenia europejskiej współpracy w dziedzinie badań naukowych i innowacji można odnaleźć w wypowiedziach przedstawicieli instytucji unijnych, a także w oficjalnych dokumentach. Jest to zapisane m.in. w *Planie strategicznym Dyrekcji Generalnej ds. Badań Naukowych i Innowacji na lata 2020–2024*. Korzystanie z wiedzy naukowej to dla Ursuli von der Leyen, Przewodniczącej KE, jeden z warunków realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu. A EPB (Europejska Przestrzeń Badawcza) wraz z europejskimi instrumentami finansowania badań naukowych pozwolą na wzmocnienie UE w roli światowego lidera w dziedzinie innowacyjności, jak też osiągnięcie suwerenności technologicznej (zob. European Commission 2020).

Podsumowanie

Doświadczenia wyniesione z pandemii COVID-19 uświadomiły instytucjom UE oraz przeważającej grupie państw członkowskich, jakie znaczenie ma efektywna koordynacja współpracy wewnątrz UE, ale również dążenie do „odzyskiwania i przejmowania kontroli nad globalnym systemem zarządzania wiedzą naukową i innowacjami”. Nadal jednak istnieją liczne przeszkody na tej drodze (Jakobsson, Stolz 2021: s. 109).

Dyplomacja naukowa UE to relatywnie nowy wymiar jej działalności, na który składają się wciąż tworzone nowe struktury i instrumenty, współistniejące z już funkcjonującymi podmiotami, aktywnymi na różnych poziomach zarządzania. Niewątpliwie wyzwaniem jest niejednorodny stosunek państw członkowskich do idei skoordynowania dyplomacji naukowej na poziomie ponadnarodowym. Polityka naukowa i innowacyjna to też nowy obszar działania dla służb dyplomatycznych – zarówno państwowych, jak i unijnych – które nie zawsze posiadają siły, środki i wiedzę, aby skutecznie realizować dyplomację

naukową. Pandemia COVID-19 zwiększyła jednak przekonanie, że dyplomacja naukowa UE tworzy efekt synergii, co pozwala na optymalizację dystrybucji środków na badania i rozwój, wymianę informacji i wiedzy, wykorzystanie doświadczeń państw członkowskich. Koordynacja z poziomu ponadnarodowego ewidentnie tworzy wartość dodaną, oszczędzając czas i środki oraz pozwalając uniknąć potencjalnych sporów i rywalizacji między państwami.

Kolejnym krokiem powinno być zdefiniowanie istoty i specyfiki dyplomacji naukowej UE, a szczególnie wyznaczenie jej granic w odniesieniu do działań podejmowanych przez państwa członkowskie. To pozwoli uniknąć sporów kompetencyjnych i przyczyni się do wzrostu poparcia dla koncepcji dyplomacji naukowej koordynowanej również z poziomu ponadnarodowego. Mając świadomość kooperacyjno-rywalizacyjnej natury dyplomacji naukowej, należy przyjąć takie rozwiązania, które upewnią państwa członkowskie, że delegowanie pewnego zakresu kompetencji na poziom UE nie zagraża realizacji ich interesów, a UE jako całość będzie korzystać z dorobku i specjalizacji poszczególnych modeli państwowych dyplomacji naukowej. Ważne jest także doprecyzowanie zakresu kompetencyjnego urzędników DG ds. Badań Naukowych i Innowacji oraz Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych.

Monika Szkartat – doktor, pracuje w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zainteresowania badawcze: wymiar prawny i społeczny biotechnologii, zarządzanie biogospodarką w UE, dyplomacja naukowa, prawo własności intelektualnej.

Monika Szkartat – PhD, employed in the Institute of Political Science and Administration, Faculty of Political Science and Journalism, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. Research interests: legal and social dimension of biotechnology, bio-economy governance in the EU, science diplomacy, intellectual property law.

➔ Bibliografia:

- ANGHEL Suzana, IMMENKAMP Beatrix, LAZAROU Elena, SAULNIER Jérôme Leon, WILSON Alex Benjamin (2020), *On the path to 'strategic autonomy': The EU in an evolving geopolitical environment*, European Parliamentary Research Service, Brussels, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652096/EPRS_STU\(2020\)652096_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652096/EPRS_STU(2020)652096_EN.pdf) (30.09.2020).
- BARSTON Ronald P. (2019), *Modern Diplomacy*, London, New York.
- BAUER Matthias, ERIXON Fredrik (2020), *Europa na tropie suwerenności technologicznej. Szanse i zagrożenia*, Warsaw Enterprise Institute, Warszawa, <https://wei.org.pl/wp-content/uploads/2021/05/Raport-Suwerennosc-FINAL.pdf> (03.12.2020).
- BENSAUDE-VINCENT Bernadette (2014), *The politics of buzzwords at the interface of technoscience, market and society: The case of "public engagement in science"*, „Public Understanding of Science”, vol. 23, no. 3.
- BJOLA Corneliu, KORNPORST Markus (2018), *Understanding International Diplomacy: Theory, Practice and Ethics*, London.

- CAMPBELL Cathleen (2015), *US Science Diplomacy with Arab Countries*, w: Lloyd S. Davis, Robert G. Patman (eds.), *Science Diplomacy. New Day or False Dawn?*, Singapore.
- COPELAND Daryl (2016), *Science Diplomacy*, in: Costas M. Constantinou, Pauline Kerr, Paul Sharp (eds.) *The SAGE Handbook of Diplomacy*, London, Thousand Oaks, New Delhi, Singapore.
- EUBUSINESS (WWW), *EU law*, <https://www.eubusiness.com/topics/eulaw> (10.04.2021).
- EUROPEAN COMMISSION (2016), Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: *Implementation of the strategy for international cooperation in research and innovation*, COM (2016) 657 final, Brussels, 13.10.2016.
- EUROPEAN COMMISSION (2017), *Europe's Future: Open Innovation, Open Science, Open to the World. Reflections of the RISE Group*, Innovation and Science Policy Experts (RISE) High Level Group, March 2017, Luxembourg, DOI: 10.2777/348700
- EUROPEAN COMMISSION (2018), *2018 Report on the Implementation of the Strategy for International Cooperation in Research and Innovation*, https://www.ffg.at/sites/default/files/downloads/progress_report_oct-2018.pdf (25.10.2018).
- EUROPEAN COMMISSION (2019), *101 Ideas on the Future of Research and Innovation in Europe*, DG for Research and Innovation, February 2019, Brussels. DOI: 10.2777/296402
- EUROPEAN COMMISSION (2020), *Strategic Plan 2020-2024. DG Research and Innovation*, Brussels, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/rtd_sp_2020_2024_en.pdf (08.10.2020)
- EUROPEAN COMMISSION (2021a), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the Global Approach to Research and Innovation *Europe's strategy for international cooperation in a changing world*, COM(2021) 252 final, Brussels, 18.05.2021.
- EUROPEAN COMMISSION (2021b), *Directorate-General Research and Innovation*, https://ec.europa.eu/info/departments/research-and-innovation_en#responsibilities (20.10.2021).
- EUROPEAN COMMISSION (2021c), *EU Science Hub, The European Commission's science and knowledge service*, <https://ec.europa.eu/jrc/en/about/organisation> (25.10.2021).
- EUROPEAN COMMISSION (2021d), *European innovation scoreboard*, https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en (25.10.2021).
- EUROPEAN COMMISSION (2021e), *Proposal for a Council Recommendation on a Pact for Research and Innovation in Europe*, COM (2021) 407 final, Brussels, 16.07.2021.
- EUROPEAN COMMISSION (2021f), *Strategic forum for international scientific and technological cooperation*, https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/europe-world/international-cooperation/sfic_en (27.10.2021).
- FERGUSON H. Yale, MANSBACH Richard (2004), *Remapping Global Politics: History's Revenge and Future Shock*, Cambridge.
- FLINK Tim (2020), *The sensationalist discourse of science diplomacy: A critical reflection*, „The Hague Journal of Diplomacy”, vol. 15, no 3.
- FLINK Tim, SCHREITERER Ulrich (2010), *Science Diplomacy at the Intersection of S&T Policies and Foreign Affairs: Toward a Typology of National Approaches*, „Science and Public Policy”, vol. 37, no. 9.
- FUNTOWICZ Silvio, RAVETZ Jerome (1990), *Science for Policy: Uncertainty and Quality*, w: Silvio Funtoicz, Jerome Ravetz (eds.), *Uncertainty and Quality in Science for Policy*, Dordrecht.

- FUNTOWICZ Silvio, RAVETZ Jerome (1993), *Science for the post-normal age*, „Futures”, vol. 25, no. 7.
- GLUCKMAN Peter (2017), *Enhancing evidence-informed policy making. A report by the Prime Minister's Chief Science Advisor*, Office of the Prime Minister's Chief Science Advisor, July 2017, Auckland, <https://dpmc.govt.nz/sites/default/files/2021-10/pmcsa-17-07-07-Enhancing-evidence-informed-policy-making.pdf> (07.07.2017).
- HEALY Stephen (2011), *Post-normal science in postnormal times*, „Futures”, vol. 43, no. 2.
- HELWIG Niklas (2021), *Introduction: the EU's Choices in Advancing Strategic Autonomy*, w: Niklas Helwig (ed.), *Strategic Autonomy and the Transformation of the EU. New Agendas for Security, Diplomacy, Trade and Technology*, Report no. 67, April 2021, Finnish Institute of International Affairs, Helsinki, https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2021/04/fia-report-67_niklas-helwig-et-al_strategic-autonomy-and-the-transformation-of-the-eu.pdf (30.04.2021).
- HOCKING Brian (2005), *Rethinking the "New" Public Diplomacy*, w: Jan Melissen (ed.), *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, Basingstoke, New York.
- HOCKING Brian, MELISSEN Jan, RIORDAN Shaun, SHARP Paul (2012), *Futures for Diplomacy: Integrative Diplomacy in the 21st Century*, Report No. 1, October 2012, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20121030_research_melissen.pdf (30.10.2012).
- HOOGHE Liesbet, MARKS Garry (2001), *Multi-level Governance and European Integration*, Lanham, Boulder, New York, Oxford.
- JAKOBSSON Andre, STOLZ Marcel (2021), *Principled Big Tech: European Pursuit of Technological Autonomy*, w: Niklas Helwig (ed.), *Strategic Autonomy and the Transformation of the EU. New Agendas for Security, Diplomacy, Trade and Technology*, Report no. 67, April 2021, Finnish Institute of International Affairs, Helsinki, https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2021/04/fia-report-67_niklas-helwig-et-al_strategic-autonomy-and-the-transformation-of-the-eu.pdf (30.04.2021).
- JÖNSSON Christer (2016), *States Only? The Evolution of Diplomacy*, w: Gunther Hellmann, Andreas Fahrmeir, Milo Vec (eds.), *The Transformation of Foreign Policy: Drawing and Managing Boundaries from Antiquity to the Present*, Oxford.
- KELLEY John (2014), *Agency Change. Diplomatic Action Beyond the State*, Lanham, Boulder, New York, London.
- KEOHANE Robert, NYE Joseph (2001), *Power and Interdependence*, New York.
- KWIEK Marek (2012), *Universities and Knowledge Production in Central Europe*, „European Educational Research Journal”, vol. 11, no. 1.
- LEITJEN Jos (2017), *Exploring the Future of Innovation Diplomacy*, „European Journal of Futures Research”, vol. 5, art. 20.
- LEONARD Mark, SHAPIRO Jeremy (2019), *Empowering EU Member States with Strategic Sovereignty*, European Council on Foreign Relations, https://ecfr.eu/publication/strategic_sovereignty_how_europe_can_regain_the_capacity_to_act/ (25.06.2019).
- MELCHOR Lorenzo, ELORZA Ana, LACUNZA Izaskun (2021), *Calling for a Systemic Change. Towards a European Union Science Diplomacy for Addressing Global Challenges*, Version 2.0., February 2021, S4D4C Policy Report, Madrid, <https://www.s4d4c.eu/wp-content/uploads/2021/03/S4D4C-Calling-for-a-Systemic-Change-Policy-Report-v2.0-1.pdf> (28.02.2021).

- MELISSEN Jan (2011), *Beyond the New Public Diplomacy*, Clingendael Paper no.3, October 2011, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20111014_cdsp_paper_jmelissen.pdf (14.10.2011).
- MOEDAS Carlos (2016), *Science Diplomacy in the European Union*, „Science & Diplomacy”, vol. 5, no. 1.
- NEW FRONTIERS in science diplomacy (2010), The Royal Society, American Association for the Advancement in Science, <https://royalsociety.org/topics-policy/publications/2010/new-frontiers-science-diplomacy/> (12.01.2010).
- NYE Joseph (2004), *Power in the Global Information Age. From Realism to Globalization*, London, New York.
- OECD (2021), *OECD Science, Technology and Innovation Scoreboard*, <https://www.oecd.org/innovation/scoreboard.htm> (25.10.2021).
- PAPON Pierre (2009), *Intergovernmental Cooperation in the Making of European Research*, w: Henri Delanghe, Ugur Muldur, Luc Soete (eds.), *European Science and Technology Policy Towards Integration or Fragmentation?*, Cheltenham, Northampton, MA.
- ROSENAU James (2006), *The Study of World Politics: Volume 2: Globalization and Governance*, London, New York.
- RÜFFIN Nicolas (2020), *EU Science Diplomacy in a Contested Space of Multi-Level Governance: Ambitions, Constraints and Options for Action*, „Research Policy”, vol. 49, no. 1.
- RUFFINI Pierre-Bruno (2017), *Science and Diplomacy: A New Dimension of International Relations*, Cham.
- RUNGIUS Charlotte, FLINK Tim (2020), *Romancing science for global solutions: on narratives and interpretative schemas of science diplomacy*, „Humanities and Social Sciences Communications”, vol. 7, art. 102. DOI: 10.1057/s41599-020-00585-w
- SÁNCHEZ Juan Luis Manfredi (2020), *Introduction to the Forum on COVID-19*, „The Hague Journal of Diplomacy”, vol. 15, no. 4.
- SCHMIDT Evanthis (2019), *Opening European Research to the World: Evidence from International Cooperation*, „European Review”, vol. 27, no. 4.
- SFIC Task Force Science Diplomacy (2021), *Survey Analysis on Science Diplomacy Strategies, Activities and Actors of EU Member States and Associated Countries*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1354-2021-INIT/en/pdf> (27.05.2021).
- SOETE Luc, STIERNA Johan (2018), *What matters in research and innovation? Reflections inspired from a 'Tour d'Europe'*, December 2018, European Commission, DG for Research and Innovation, Brussels. DOI: 10.2777/12022
- SZKARŁAT Monika (2020), *Science diplomacy of Poland*, „Humanities and Social Sciences Communications”, vol. 7, art. 59.
- SZKARŁAT Monika, ŁUSZCZUK Michał, RUFFINI Pierre-Bruno, MARZEDA-MŁYNARSKA Katarzyna, PISARSKA Katarzyna, UMIŃSKA-WORONIECKA Anna, MUSIAŁ Kazimierz, MAZUR Grzegorz (2020), *Dyplomacja naukowa. Koncepcja i praktyka*, Lublin.
- TFUE, Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, OJ C 326, 25.10.2021.
- TINDEMANS Peter (2009), *Post-war Research, Education and Innovation Policy-making in Europe*, w: Henri Delanghe, Ugur Muldur, Luc Soete (eds.), *European Science and Technology Policy Towards Integration or Fragmentation?*, Cheltenham, Northampton, MA.

TUE, *Traktat o Unii Europejskiej*, OJ C 326, 25.10.2021.

TUREKIAN Vaughan, MACINDOE Sarah, COPRELAN Daryl, DAVIS Lloyd S., PATMAN Robert G., POZ-
ZA Maria (2015), *The Emergence of Science Diplomacy*, w: Lloyd S. Davis, Robert G. Patman (eds.),
Science Diplomacy. New Day or False Dawn?, Singapore.

Van LANGENHOVE Luk (2017), *Tools for an EU Science Diplomacy*, European Commission, DG for
Research and Innovation, Brussels, [https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/
e668f8cf-e395-11e6-ad7c-01aa75ed71a1](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e668f8cf-e395-11e6-ad7c-01aa75ed71a1) (25.01.2017).

ZERKA Pawel (2020), *In sickness and in health: European cooperation during the coronavirus crisis*,
Policy Brief, European Council on Foreign Relations, [https://ecfr.eu/publication/in_sickness_
and_in_health_european_cooperation_during_coronavirus_crisis/](https://ecfr.eu/publication/in_sickness_and_in_health_european_cooperation_during_coronavirus_crisis/) (08.07.2020).

ZÜRN Michael, WÄLTI Sonia, ENDERLEIN Henrik (2010), *Introduction*, w: Michael Zürn, Sonia Wälti,
Henrik Enderlein (eds.), *Handbook on Multi-level Governance*, Cheltenham, Northampton, MA.